CBSE कक्षा - 9 संस्कृत
एनसीईआरटी प्रश्न-उत्तर
पाठः - 1 भारतीवसन्तगीतिः

अभ्यासः

1. **अधोलिखितानां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत-**
   i. **कविः वीणापाणिं किं कथयति?**
   ii. **वसन्ते किं भवति?**
   iii. **सरस्वत्याः वीणां श्रुत्वा किं परिवर्तनं भवतु इति कवेः इच्छां लिखत।**
   iv. **कविः भगवतीं भारतीं कस्याः नद्याः तटे (कुत्र) मधुमाधवीनां नतां पङ्क्तिम् अवलोक्य वीणां वादयितुं कथयति?**

   उत्तराणि-
   i. कविः वीणापाणिं कथयति अये वाणि ! नवीनां वीणां निनादय।
   ii. वसन्ते सरसाः रसालाः लसन्ति कोकिलाः च कूजन्ति।
   iii. सरस्वत्याः वीणां श्रुत्वा भारतीयजनमानसे नवचेतनायाः सञ्चारः भवतु - इति कवेः इच्छा अस्ति।
   iv. कविः भगवतीं भारतीं यमुनानद्याः तटे (कलिन्दात्मजायाः सवानीरतीरे) मधुमाधवीनां नतां पङ्क्तिम् अवलोक्य वीणां वादयितुं कथयति।
2. **'क' स्तम्भे पदानि, 'ख' स्तम्भे तेषां पर्यायपदानि दत्तानि। तानि चित्वा पदानां समक्षे लिखत-**

'क' स्तम्भः	'ख' स्तम्भः
(i) सरस्वती	(1) तीरे
(ii) आम्रम्	(2) अलीनाम्
(iii) पवनः	(3) समीरः
(iv) तटे	(4) वाणी
(v) भ्रमराणाम्	(5) रसालः

उत्तराणि-

'क' स्तम्भः	'ख' स्तम्भः
(i) सरस्वती	(4) वाणी
(ii) आम्रम्	(5) रसालः
(iii) पवनः	(3) समीरः

(iv) तटे	(1) तीरे
(v) भ्रमराणाम्	(2) अलीनाम्

3. **अधोलिखितानि पदानि प्रयुज्य संस्कृतभाषया वाक्यरचनां कुरुत-**
   i. **निनादय**
   ii. **मन्दमन्दम्**
   iii. **मारुतः**
   iv. **सलिलम्**
   v. **सुमनः**

   उत्तराणि-
   i. **निनादय** - बजाओ - अये वाणि ! वीणां निनादय।
   ii. **मन्दमन्दम्** - धीरे-धीरे - मन्दमन्दम् पवनः वहति।
   iii. **मारुतः** - वायु - मारुतः वहति।
   iv. **सलिलम्** - जल - सलिलम् शीतलम् भवति।
   v. **सुमनः** - फूल - सुमनः विकसति।
4. **प्रथमश्लोकस्य आशयं हिन्दीभाषया आङ्ग्लभाषया वा लिखत-**
   उत्तराणि- आशय यह है कि 'ऋतूराज वसन्त के आगमन पर आमों पर बौर आ जाता है। कोयलें कूकने लगती हैं। ऐसे मनमोहक वातावरण में सरस्वती से प्रार्थना की गई है कि वह नयी वीणा बजाए एवम् सुन्दर नीतियुक्त कोमल गीत गाए ताकि जन-जीवन में नवीन प्रेरणा का सञ्चार हो।'
5. **अधोलिखितपदानां विलोमपदानि लिखत-**
   i. **कठोरम् - ....**
   ii. **कटु - ....**
   iii. **शीघ्रम् - ....**
   iv. **प्राचीनम् - ....**
   v. **नीरसः - ....**

   उत्तराणि-
   i. कोमलम्
   ii. मधुरम्
   iii. चिरम्
   iv. नवीनम्
   v. सरसः